
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΤΡΙΤΟ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

«Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»

(ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΑΙ ΠΝΥΚΑ: 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ-20 ΜΑΪΟΥ 1991)

Πραγματοποιήθηκε κατά την εαρινή περίοδο του 1991, από τις 15 'Απριλίου έως τις 20 Μαΐου, τό Τρίτο Εβδομαδιαίο Σεμινάριο Φιλοσοφίας μέ θέμα τή φιλοσοφία τής έλληνικής παιδείας. Τό Σεμινάριο όργανώθηκε από τήν Διεθνή 'Εταιρεία 'Ελληνικής Φιλοσοφίας καί από τό Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου 'Αθηνών πού διευθύνει ό Καθηγητής Κ. Βουδούρης, σέ συνεργασία μέ τό Πρώτο καί τό Τέταρτο διαμέρισμα του Δήμου 'Αθηναίων καί τελούσε υπό τήν αίγίδα του ύπουργείου Πολιτισμού καί του Δήμου 'Αθηναίων.

Στήν επίσημη έναρξη του Σεμιναρίου μίλησε ό Πρόεδρος τής 'Οργανωτικής 'Επιτροπής καί Πρόεδρος τής Διεθνούς 'Εταιρείας 'Ελληνικής Φιλοσοφίας, Καθηγητής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, Κωνσταντίνος Βουδούρης.

"Ας σημειώσουμε τό γεγονός ότι τό τρίτο κατά σειρά Σεμινάριο Φιλοσοφίας ύπήρξε ό καρπός τής έπιτυχημένης παρουσίας των δύο προηγούμενων Σεμιναρίων. Τό μέν πρώτο είχε ως θέμα τόν πλατωνικό συσχετισμό έρωτος, παιδείας καί φιλοσοφίας καί τό Δεύτερο είχε ως θέμα τήν πλατωνική άποψη για τήν Πολιτική καί τόν πολιτικό, όπως προκύπτει από τόν όμώνυμο πλατωνικό διάλογο.

Τήν έναρξη του Σεμιναρίου από τήν πλευρά τής Πολιτείας κήρυξαν ή ύπουργός Πολιτισμού Καθηγήτρια κυρία "Αννα Ψαρούδα-Μπενάκη καί ό Πρόεδρος του Τετάρτου Δημοτικού Διαμερίσματος κ. Βαρσάμης. 'Η κ. Ψαρούδα-Μπενάκη τόνισε ιδιαίτερα τήν ανάγκη εμφάνισης παρόμοιων προσπαθειών καί παρότρυνε τήν 'Οργανωτική 'Επιτροπή νά συνεχίσει τό έργο της, ώστε νά καταστεί τό Σεμινάριο Φιλοσοφίας θεσμός για τήν πόλη των 'Αθηνών τόνισε δέ ότι είναι σημαντικό πώς τό Σεμινάριο έρευνά τό θέμα «Φιλοσοφία της 'Ελληνικής παιδείας».

'Εξάλλου, ό κ. Βαρσάμης ζήτησε τήν ενίσχυση τής 'Οργανωτικής 'Επιτροπής ώστε νά αναβαθμιστεί ή περιοχή του Κολωνού καί επαίνεσε τήν Διεθνή 'Εταιρεία 'Ελληνικής Φιλοσοφίας για τήν σημαντική συμβολή της προς αυτή τήν κατεύθυνση.

'Εκείνο πού είναι επίσης ενδιαφέρον νά τονιστεί είναι ότι, όπως καί κατά τό 1990 ή

διαξαγωγή του Σεμιναρίου γινόταν εκ περιτροπής στους υπαίθριους αρχαιολογικούς χώρους της 'Ακαδημίας Πλάτωνος και της Πνύκας. 'Η σκέψη που πρυτάνευσε για την υιοθέτηση μιᾶς τέτοιας απόφασης ήταν πώς ή υποβλητικότητα τῶν χώρων συνάπτει με εὐαισθησία τό παρόν μέ τό παρελθόν και εὐνοεῖ τήν ἄμεση ἐπικοινωνία μέ τό εὐρύ 'Αθηναϊκό κοινό ξεπερνώντας ἄμεσα ὁποιοσδήποτε προκαταλήψεις για τήν φύση και τό ἔργο τῆς φιλοσοφίας. Και πράγματι ἡ ὅλη διεξαγωγή του Σεμιναρίου ἐπιβεβαίωσε τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς απόφασης και πρωτοβουλίας.

"Ας ἐπιχειρήσουμε ὁμως νά προσεγγίσουμε τό ἔργο τῆς φιλοσοφίας ἐν δράσει κατά τήν διάρκεια διεξαγωγῆς του Σεμιναρίου.

Στήν πρώτη ἐπιστημονική συνεδρία του Σεμιναρίου μίλησαν πάνω στό θέμα «Φιλοσοφία τῶν παιδευτικῶν σχέσεων» ὁ Διευθυντής του Σεμιναρίου, Καθηγητής Φιλοσοφίας Κωνσταντῖνος Βουδούρης και ὁ 'Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πατρῶν Πᾶνος Πολυχρονόπουλος.

'Ο Καθηγητής Κωνσταντῖνος Βουδούρης ἀνέλυσε τήν παιδευτική σχέση κατά τόν Πλάτωνα, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται ὡς διαλεκτική ἑτερότητα, δηλαδή ὡς συνάντηση προσώπων που εἶναι πάντοτε ἕτερα και ἐλεύθερα. 'Η ἑτερότης σέ αὐτή τήν περίπτωση δέ νοεῖται ὡς ἀντιδικία και ἔριδα ἀλλά ὡς συστατικό ἑνός γόνιμου και συμφιλιοτικοῦ παιδευτικοῦ κλίματος. 'Επίσης, ὁ πλατωνικός διαχωρισμός τῶν μαθημάτων ἐπί τέχνη και τῶν μαθημάτων ἐπί παιδεία, ὁ ὁποῖος ἀντιπαραθέτει τήν διδακτική πρός τήν διδασκαλική σχέση, εἶναι δυνατό νά μᾶς ἐμπλέξει κατά τρόπο ἀθέμιτο ἢ θεμιτό ἀνάλογα πρός τήν ὀπτική μας, σέ μία σύγκριση μέ τά διαδραματιζόμενα στή σύγχρονη ἑλληνική ἐκπαίδευση. 'Ως πρός αὐτή τήν κατεύθυνση, ὁ καθηγητής Κ. Βουδούρης ἐξέτασε προβλήματα που συνάπτονται πρός τό σύγχρονο νομικό και κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο του σχολείου και ἐξέτασε πῶς αὐτό ἐπηρεάζει τήν διαμόρφωση παιδευτικῶν σχέσεων. 'Ομοίως ἀναφέρθηκε σέ θέματα που ἄπτονται τῆς ὀργάνωσης τῆς σχολικῆς ζωῆς, τῆς διοίκησης τῶν σχολείων και τῆς δυνατότητας ἢ τῆς ἀδυναμίας ἀναπτύξεως προσωπικῶν σχέσεων μέσα στό προδιαγεγραμμένο ἑλληνικό σχολικό κλίμα.

Κατά τή δεύτερη Συνεδρία του Σεμιναρίου, ὁ 'Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν Βασίλειος Σταυρινός, ἀναφέρθηκε ἐκτενῶς σέ ἕναν συσχετισμό ἀξιολογίας, οἰκονομίας και παιδείας και ὑποστήριξε τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα οἰκονομική κατάσταση στον ἑλλαδικό χῶρο ἐπηρεάζει κατά τρόπο ἀναμενόμενο τά πράγματα τῆς παιδείας στό σύνολό τους. 'Ο Καθηγητής Σταυρινός πρότεινε μία σταθερή συγκρότηση τῆς 'Εθνικῆς 'Επιτροπῆς για τήν ρύθμιση τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων τῆς ἐκπαίδευσης και τόνισε τήν ἀνάγκη νά ξεφύγει τόσο ἡ Μέση ὅσο και ἡ 'Ανώτατη 'Εκπαίδευση ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς Πολιτείας, ὥστε νά καταστεῖ ἡ παρεχόμενη ἑλληνική Παιδεία ἀνταγωνιστική ὅπως εἶναι ἐκείνη τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας και νά διευρυνθεῖ ἡ συμμετοχή στά ἔξοδα τῆς 'Εκπαίδευσης.

Στήν τρίτη Συνεδρία του σεμιναρίου, οἱ Εἰσηγητές Χρ. Τερέζης και Θεόδωρος Παπακωνσταντίνου ἐπιχείρησαν νά ζωγραφίσουν τά ιδεῶδη τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ὅπως αὐτά διαμορφώθηκαν ὑπό τήν ἐπίδραση του Χριστιανισμοῦ.

Σύμφωνα μέ τήν ἄποψη που ἐκφράστηκε, τό ὀρθόδοξο ιδεῶδες, που πρέπει νά διακριθεῖ ἀπό τόν θεολογικό λόγο και ν' ἀποκτήσει τήν οὐσία ἑνός φιλοσοφικοῦ λόγου, ἐπηρεάζει τόν ἄνθρωπο στήν ἀτομική και κοινωνική του ὑπόσταση και ἔχει ἀναμφίβολα παιδευτικές ὑποδηλώσεις και ἀξία ἀκόμη και στήν τεχνοκρατούμενη ἐποχή μας.

Στήν τέταρτη Συνεδρία μέ θέμα: «Οίκουμενικότητα τῆς Κλασσικῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας» ἐντυπώσιασαν μέ τήν εἰσήγησή τους τόσο ὁ Καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς South-Florida, μέ διατριβή πάνω στήν Ὀντολογία τοῦ Ἀριστοτέλους, κύριος Ἰωάννης Ἀντωνόπουλος, ὅσο καί ὁ διδάκτωρ Δημοσθένης Γεωργοβασίλης.

Ὁ Καθηγητής Ἰωάννης Ἀντωνόπουλος διέγραψε τίς τάσεις πού ἐπικρατοῦν στό σύγχρονο δυτικό πολιτισμό καί τόνισε τόν οἰκονομιστικό του χαρακτήρα. Ἀπέναντι σ' αὐτό τόν «μαρασμό τῶν ψυχῶν», μόνον οἱ Ἕλληνες μέ τήν μεγάλη ἱστορία τους καί τό παιδευτικό ἰδεῶδες πού πρόβαλαν, θά κληθοῦν νά ἐπαναρμονίσουν τίς ἀνάγκες τοῦ σώματος μέ αὐτές τῆς ψυχῆς. Ὁ διδάκτωρ Γεωργοβασίλης συμπλήρωσε τό ἑλληνικό χρέος προβολῆς τῆς κλασσικῆς παιδείας, τῆς μόνης πραγματικά κλασσικῆς, ἀφοῦ οἱ Ῥωμαῖοι δέν εἶναι κλασσικοί.

Στήν πέμπτη Συνεδρία τονίσθηκε ἡ ἰδεολογική πλευρά τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαίδευσης σέ σχέση μέ τήν Εὐρώπη μέ τίς εἰσηγήσεις τῶν Καθηγητῶν τῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κυρίων Ἰωάννη Μαρκαντώνη καί Μιχάλη Κασσωτάκη. Ἡ θεματική τους ἀφοροῦσε κατά πρῶτον λόγο τήν ἑλληνική παιδεία καί τήν Εὐρώπη. Ὁ Καθηγητής Μαρκαντώνης ἀνατρέχοντας σέ πολιτιστικά, παιδευτικά εὐρωπαϊκά φαινόμενα, ὅπως εἶναι ὁ πρῶτος, ὁ δεύτερος καί ὁ τρίτος ἀνθρωπισμός ἐρμήνευσε αὐτά ὡς προσπάθειες προσεγγίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ παιδευτικοῦ ἰδεώδους καί κατέληξε στό συμπέρασμα ὅτι στό μέλλον ἡ Εὐρώπη ἴσως χρειαστεῖ ν' ἀνακαλύψει μία νέα μορφή ἀνθρωπισμοῦ, ὁ ὁποῖος θά βασίζεται στήν ἑλληνική κλασσική παιδεία καί στίς ἀξίες τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὁ Καθηγητής Κασσωτάκης διείδε πῶς ἡ ἔνταξη τῆς χώρας μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα θά ὑποχρεώσει τήν ἑλληνική Ἐκπαίδευση σέ μία σύντονη μεταρρύθμιση. Ταυτόχρονα, οἱ ἀνταγωνιστικές τάσεις τῶν ἰσχυρῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων θά διαμορφώσουν μία καθαρά χρησιμοθηρική «παίδευση», στήν ὁποία θά ἐπέλθει κορεσμός. Τότε θά ἐπανατρέξουν τά ἔθνη στό ἑλληνικό παιδευτικό ἰδεῶδες, τό ὁποῖο θά ἀποκτήσει ἐπικαιρότητα καί θά καταστεῖ ἀξία.

Κατά τήν ἕκτη Συνεδρία τοῦ Σεμιναρίου οἱ εἰσηγητές Θεοδόσης Τάσιος, Καθηγητής τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσόβιου Πολυτεχνείου καί ὁ Δημήτρης Δημητράκος, Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας ἐπικέντρωσαν τό θέμα τους στή γνώση, θεωρία καί συστηματική θεώρηση τῆς Παιδείας. Ὁ Καθηγητής Τάσιος στήν ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία του παρουσίασε ὅλες τίς ὀψεις τοῦ συστήματος ὅπου ἐμπλέκονται ἡ Παιδεία καί ἡ Ἐκπαίδευση καί ἐπισήμανε τίς διαφοροποιήσεις του πρός ἄλλα συστήματα. Συμπληρωματικά, ὁ διδάκτωρ Δημητράκος, παρουσίασε τό ἐκπαιδευτικό σύστημα ὡς μορφωτικό καί γνωστικό συγκρότημα.

Δέν θά ἐπιθυμούσαμε νά ὀλοκληρώσουμε τήν παρουσίαση τοῦ Τρίτου Σεμιναρίου Φιλοσοφίας πρὶν τονίσουμε τήν ἐξαιρετική σημασία καί προσφορά παρόμοιων φιλοσοφικῶν διοργανώσεων πού ἐπανερχονται μέ σταθερή συνέπεια στή χώρα μας. Ἡ ὀργανωτική πενία (ὄχι ἡ πνευματική καί πολιτισμική) συνιστᾷ πλέον μία δεδηλωμένη ἑλληνική κατάσταση πού τείνει νά γίνει στασιμότητα. Τό φιλοσοφικό ὑπόβαθρο καί οἱ προβληματισμοί, κυρίως ὅταν ἀναφέρονται σέ θέματα ὅπως αὐτό τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας, ὑπάρχουν ἀλλά ἐνίοτε χάνουν τό βάρος πού θά μπορούσαν νά ἔχουν, ὅταν μένουν μόνον στό γραφεῖο τῶν Καθηγητῶν ἢ στή σκέψη τῶν ἀνθρώπων πού στοχάζονται.

Έπομένως βλέποντας τά πράγματα μέσα από μία αντίθετη όπτική γωνία μπορούμε νά ποϋμε πώς οί έξι συνολικά Συνεδρίες του Τρίτου Σεμιναρίου Φιλοσοφίας συναποτέλεσαν έναν άρμονικό συνδυασμό προσπαθειών από πλευράς Διεθνούς Έταιρείας Έλληνικής Φιλοσοφίας, του Πανεπιστημίου Άθηνών και του Δήμου Άθηναίων, έτσι ώστε νά παρουσιαστεί ένα Σεμινάριο μέ ζωτικότητα, όπως οί σκέψεις και οί ιδέες που προέκυψαν απ' αυτό, αλλά και ταυτόχρονα μία έκδήλωση υποδειγματικά οργανωμένη.

Οί εισηγήσεις και οί εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο αυτού του Σεμιναρίου, θά έκδοθούν σέ μορφή βιβλίου, όπως έγινε και μέ τά δύο προηγούμενα Σεμινάρια που οί εισηγήσεις κυκλοφορούν σέ καλαίσθητους τόμους, οί όποιοι βρίσκονται στή διάθεση του κοινού μέ τούς τίτλους: *Έρωσ, Παιδεία και Φιλοσοφία* και *Η Πολιτική και ό Πολιτικός*. Είναι κι αυτό ένα σημαντικό επίτευγμα τής Σεμιναριακής δουλειάς που κάνει ό Καθηγητής Κ. Βουδούρης.

Η φιλοσοφία τής Παιδείας ευαγγελίζεται ίσως μία άρμονική κοινωνική ένταξη των νέων ανθρώπων που πρέπει νά νοείται σέ συνδυασμό προς μία προσωπική όλοκλήρωση. Ωστόσο, ή έμπειρία μās απομακρύνει από παρόμοια ουτοπικά «πετάγματα», καθώς αντιλαμβανόμαστε ότι τό σχολικό περιεχόμενο σαφώς αντιδιαστέλλεται προς τό επιθυμητό επαγγελματικό, κοινωνικό και ακόμη περισσότερο προς τό διαπροσωπικό περιεχόμενο των σχέσεων που εκδηλώνονται στο Σχολείο.

Αν όλα αυτά ενδιαφέρουν, προβληματίζουν ή συγκινούν, τότε ίσως θά έπρεπε νά σκεφτούμε νά ενισχύσουμε τήν Διεθνή Έταιρεία Έλληνικής Φιλοσοφίας στή μεγάλη της προσπάθεια που προβάλλει διεθνώς τή χώρα και νά αποφασίσουμε τή συμμετοχή μας στο Τέταρτο Έβδομαδιαίο Σεμινάριο Φιλοσοφίας που προβλέπεται νά γίνει πάλι τήν Άνοιξη του 1992.

ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΑΘΗΝΑ